

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาจัดเป็นกิจกรรมหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพของคนในประเทศเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และนำความรู้ รวมทั้งความสามารถนั้นไปพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป การศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม ทั้งยังมีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพการงานได้ และการศึกษายังช่วยให้คนเจริญงอกงามทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม การศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการสร้างคนในชาติ ให้มีความรู้ ความสามารถ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ หลายด้าน อาทิ การปฏิรูปการเรียน การพัฒนาคุณภาพวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา การปรับปรุงโครงสร้างระบบการบริหารการศึกษาให้เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับต่างๆ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยี เทคนิค วิธีการเรียนการสอนให้ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (ประเวศ วะสี. 2541, หน้า 9) เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่กำหนดว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิ ตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัด การศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2550). 2555)

ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านการศึกษาเรื่อยมา แม้การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จด้านการปรับโครงสร้างหน่วยงานให้มีเอกภาพยิ่งขึ้น มีระบบการประเมินคุณภาพที่ชัดเจน แต่การพัฒนาในมิติของคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ความสามารถด้านการอ่าน การเขียนคิดคำนวณ และทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทาง

การศึกษา การปรับปรุงหลักสูตร เทคนิควิธีการ และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการปรับปรุง การบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ มีการให้โอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ รวมทั้ง เร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษา และเรียนรู้อย่างบูรณาการในทุกระดับการศึกษา (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.). 2552; สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี.2551)

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ ผ่านมามีปัญหาหลายด้าน เช่น ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนน้อยกว่าการทำกิจกรรม ด้านการ จัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการจัดการเรียนรู้ตามความถนัด และความ สนใจของผู้เรียนเป็นไปได้ยาก เพราะผู้เรียนมีความสนใจที่หลากหลายและแตกต่างกัน กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรอำนวยความสะดวก ให้แก่สถานศึกษาในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอนให้มากขึ้น จัดให้มีการอบรม ในการจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในระดับจังหวัด และ ให้จัดกิจกรรมการสอนควบคู่กับการทำกิจกรรม และควรเน้นทักษะกระบวนการที่สามารถปฏิบัติ ได้จริง เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (สุมากรณ์ ต้นสวรรค์.2554, หน้า 81-82) เช่นเดียวกับ ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสอง ตั้งแต่ พ.ศ.2549- 2552 มีสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่ได้รับการประเมินแล้วทั้งสิ้นกว่า 28,938 แห่ง พบว่า มาตรฐานที่ต้องได้รับการพัฒนาในด้านคุณภาพผู้เรียนได้แก่ ความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้และ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้านผู้บริหารได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน การ บริหารจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในด้านครูผู้สอน ได้แก่ ความสามารถของ ครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเช่นเดียวกัน โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ สถานศึกษาส่วนใหญ่ที่ไม่ได้มาตรฐาน เป็นสถานศึกษาขนาด เล็กตั้งอยู่นอกเมือง ดังนั้นรัฐบาลควรเร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษา และการเรียนรู้อย่างบูรณาการ ในทุกระดับการศึกษาโดยใช้พื้นที่และ โรงเรียนเป็นฐานในการบูรณาการทุกมิติ และยึดเกณฑ์การ ประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นหลักในการยกระดับ คุณภาพของโรงเรียนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน โดยการส่งเสริมการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาในระดับ พื้นที่ ท้องถิ่น เช่น การจัดโครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง โรงเรียน รัฐบาล ให้การสนับสนุนงบประมาณ ด้านครู สื่อ และเทคโนโลยีรวมทั้ง การหาแนวทางความร่วมมือจากสังกัดอื่นๆ ในการเข้ามามีพัฒนา โรงเรียนขนาดเล็กที่ชัดเจนด้วย รวมทั้งการดำเนินการถ่ายโอนสถานศึกษาให้กับท้องถิ่นและการ กระจายอำนาจสู่สถานศึกษาที่มีความพร้อมเป็นนิติบุคคลซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง (สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).2555) นอกจากนี้ผล

จากการสังเคราะห์การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัญหาด้านการจัดการเรียน ประกอบด้วย ครูยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูขาดเทคนิคด้านการสอน ขาดความรู้ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ขาดการสนับสนุน และส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนและชุมชน ขาดการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และมาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2545, หน้า 58-59) กล่าวได้ว่าการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่สามารถสร้างความเสมอภาค และความเป็นธรรมในการเข้ารับบริการอย่างทั่วถึง ความเข้าใจระหว่างผู้ปฏิบัติยังไม่ตรงกัน โครงสร้างหลักสูตรมีกลุ่มสาระ การเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้มากเกินไป วิธีการเรียนการสอน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดผลและประเมินผล ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างคนดี คนเก่ง หรือให้มีความรู้คู่คุณธรรม นอกจากนี้การผลิต พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ไม่เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดการส่งเสริม และพัฒนาวิชาชีพครูที่มีคุณภาพทั้งด้านการผลิต การพัฒนา และการบริหารบุคคล (กฤษภักดิ์ อิมพันธ์.2551, หน้า 1) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่าระบบการศึกษาของไทยมีปัญหาทั้งภายใน และภายนอก ระบบ ซึ่งประกอบไปด้วย ปัญหาด้านการกระจายโอกาสทางการศึกษา ปัญหาด้านคุณภาพ การศึกษา ปัญหาด้านบริหารจัดการ รวมทั้งปัญหาด้านปรัชญา และแนวคิด

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของประเทศ เป็นผู้กำหนดนโยบายการศึกษา และส่งผ่านภารกิจให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ที่มีหน้าที่หลักในการจัด และส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยการกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา และประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติ ดังภารกิจที่ประกอบด้วย การจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง และดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากร การจัดตั้งจัดสรรทรัพยากร และบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาระบบการบริหาร และส่งเสริมประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศการบริหารและการจัดการศึกษา ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัด

การศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนาวัดกรรมการศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ และประสาน ส่งเสริม การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นของเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2548) อย่างไรก็ตามการดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา ยังไม่ปรากฏว่าได้มีการประเมินผลการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติภายใต้กลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 6 กลยุทธ์ โดยเฉพาะการประเมินผลที่มาจากหน่วยงานภายนอก (external evaluation)

จากสภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ และปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 6 เขต รับผิดชอบโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 305 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนนทบุรี 114 โรงเรียน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี 191 โรงเรียน จัดเป็นโรงเรียนในเขตปริมณฑลที่มีความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี รวมทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเพียงพอ เพื่อนำมาดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระดับการปฏิบัติและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งเป็นสารสนเทศที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และพร้อมที่จะผลักดันนโยบายต่างๆสู่ความสำเร็จ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ตลอดจนสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามข้อบัญญัติภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 นโยบายของรัฐบาล และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

คำถามในการวิจัย

1. ผลการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. มีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ และศึกษาข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยศึกษาเฉพาะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานีเท่านั้น การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการออกแบบวิจัยแบบผสมผสานตามลำดับ(sequential mixed method design) โดยเริ่มจากการศึกษาเชิงปริมาณ(quantitative study) ด้วยการสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการนำนโยบายและปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติ หลังจากนั้นใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(qualitative study) โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และการสังเคราะห์ความคิดเห็นจากแบบสอบถามปลายเปิด โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ระเบียบวิธีวิจัย

1.1 การศึกษาเชิงปริมาณ ใช้การสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.1.1 ประชากรเป้าหมาย เป็น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี จำนวน 305 โรงเรียน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี จำนวน 171 โรงเรียน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) โดยในแต่ละโรงเรียนกำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 171 คน และครูผู้สอน จำนวน 171 คน

1.1.3 การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ พิจารณาจากการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย การบรรลุเป้าหมายของกลยุทธ์ และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง

1.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการยอมรับนโยบาย ความสอดคล้องแผนกลยุทธ์กับเป้าประสงค์ของนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์การภาวะผู้นำ การกำกับและติดตามผล บุคลากร งบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี

1.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนกำหนดนโยบายและผู้นำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ จำนวน 8 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่

2.1.1 การนำนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ จำนวน 3 ปัจจัยคือ

- 1) ปัจจัยด้านการยอมรับนโยบาย
- 2) ปัจจัยด้านความสอดคล้องกลยุทธ์กับเป้าประสงค์ของนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) ปัจจัยด้านการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.1.2 การบริหารนโยบาย จำนวน 4 ปัจจัยคือ

- 1) ปัจจัยด้านการวางแผน
- 2) ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างองค์การ
- 3) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ
- 4) ปัจจัยด้านการกำกับและติดตามผล

2.1.3 ความพร้อมด้านทรัพยากรการบริหาร จำนวน 3 ปัจจัยคือ

- 1) ปัจจัยด้านบุคลากร
- 2) ปัจจัยด้านงบประมาณ
- 3) ปัจจัยด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ ผลการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย

- 2.2.1 การบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย
- 2.2.2 การบรรลุเป้าหมายของกลยุทธ์
- 2.2.3 ความพึงพอใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาระดับก่อนอุดมศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายให้นักเรียนมีพื้นฐาน สามารถอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณเป็น ค้นคว้าหาความรู้ ประกอบการทำงานอาชีพ เพื่อเลี้ยงตนเอง และครอบครัว อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างดี มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า ตลอดจนมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่น ในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะสถานศึกษาใน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีภาระหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย วางแผนการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์จัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม ประสานจัดการทรัพยากรด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา สนับสนุนส่งเสริมงานวิจัยในสถานศึกษารวมถึงการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

นโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง แผนการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรม ที่สนองนโยบายรัฐบาล และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดนำไปปฏิบัติจำนวน 6 กลยุทธ์ โดยการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลยุทธ์ที่ 1-5 เท่านั้น เนื่องจากกลยุทธ์ที่ 6 เป็นการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งอยู่นอกพื้นที่ของการวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดของกลยุทธ์ทั้งหมด ประกอบด้วย

1. กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
2. กลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงและลดความเหลื่อมล้ำ ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
4. กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาการบริหารจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา

6. กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้กำหนดนโยบาย และผู้นำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและที่ปรึกษาพิเศษสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีส่วนในการกำหนดนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงต่อการผลักดันการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่มีหน้าที่โดยตรงในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการ/ขั้นตอน กลยุทธ์ และวิธีการที่สถานศึกษานำมาใช้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน วัตถุประสงค์ของนโยบายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่

1. การยอมรับนโยบาย หมายถึง ผู้นำนโยบายสู่การปฏิบัติยอมรับในความชัดเจนของเป้าหมายของนโยบาย การกำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างเหมาะสม นโยบายสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย นโยบายสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรและสถานศึกษา นโยบายสนับสนุนให้สถานศึกษามีอิสระในการวางแผนงานเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ

2. ความสอดคล้องกลยุทธ์กับเป้าหมายของนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง แผนกลยุทธ์ที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบาย แผนกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาของสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา และสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และตัวชี้วัดในแผนปฏิบัติงานประจำปีไว้ชัดเจน

สถานศึกษาจัดทำโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปีได้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ และสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนสู่สากลตามเป้าประสงค์ของนโยบาย

3. การนํานโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และตัวชี้วัดในแผนปฏิบัติงานประจำปีไว้ชัดเจน มีการจัดทำโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปีได้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ มีการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนสู่สากล จัดหาแหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาผู้เรียน มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการ ของสถานศึกษา และสถานศึกษานําผลจากการติดตามและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การบริหารนโยบาย หมายถึง กระบวนการ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่ จำเป็นต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ เพื่อการบรรลุตามเป้าประสงค์ของ นโยบาย วัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่

1. การวางแผน หมายถึง สถานศึกษามีการวิเคราะห์นโยบายก่อนการวางแผนสถานศึกษา วางแผนงานได้สอดคล้องกับนโยบาย และสถานศึกษาวางแผนงานได้เหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติ

2. การจัดโครงสร้างองค์การ หมายถึง สถานศึกษาจัดโครงสร้างและแผนภูมิการบริหารงาน ได้ชัดเจน สถานศึกษากำหนดบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเหมาะสม มีวิธีการและรูปแบบการติดต่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติงาน ตามนโยบาย ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารมีความสามารถในการระดม ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน และผู้บริหารยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหาร

4. ปัจจัยด้านการกำกับและติดตามผล หมายถึง สถานศึกษากำหนดตัวชี้วัดการประเมินผล งานไว้อย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประเมินผลงาน สถานศึกษาติดตามและ ประเมินผลอย่างเป็นระบบ และสถานศึกษามีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนงานให้เป็นไป ตามนโยบาย

ความพร้อมด้านทรัพยากรการบริหาร หมายถึง สถานศึกษามีทรัพยากรทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี สำหรับการนํานโยบายการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติ วัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยด้านบุคลากร หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และทักษะของบุคลากรสำหรับ การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย บุคลากรมีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินงานตามนโยบาย บุคลากรให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปีและบุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยด้านงบประมาณ หมายถึง การได้รับจัดสรรงบประมาณจากรัฐอย่างเหมาะสมเพื่อดำเนินงานตามนโยบาย สถานศึกษาใช้งบประมาณที่เป็นประโยชน์ และความคุ้มค่าต่อการจัดการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมสนับสนุนงานตามเป้าประสงค์ของนโยบาย และมีการตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ

3. ปัจจัยด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี หมายถึง ศักยภาพของสถานศึกษาใช้วัสดุ อุปกรณ์อย่างคุ้มค่าสำหรับการดำเนินงานตามนโยบาย ครูผู้สอนใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย บุคลากร ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการดำเนินงานตามนโยบาย ผู้เรียนได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจ และความต้องการ

ผลของการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ หมายถึง สภาพของการปฏิบัติ ตามนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ประเมินจาก

1. การบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย หมายถึง คุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน การได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี อย่างมีคุณภาพ และทั่วถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษามีความสามารถในการจัดการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางการกระจายอำนาจ

2. การบรรลุเป้าหมายของกลยุทธ์ หมายถึง หลังการดำเนินการตามนโยบาย และกลยุทธ์แล้ว ผู้เรียนมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนมีความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย และปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษา และได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและสถานศึกษาได้รับความร่วมมือในการบริหารจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วน

3. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เกี่ยวกับ ประโยชน์ของนโยบายการศึกษา ผลของกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่มีต่อผู้เรียน การมีโอกาสนในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพของผู้เรียน และความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานตามนโยบายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี ทราบถึงระดับการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติและปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการนำนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนจัดการศึกษา และการนำนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีสารสนเทศสำหรับการวางแผนการจัดสรรงบประมาณ กำลังคน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป